

ПОЛІЦЕЙСЬКІ МОБІЛЬНІ ГРУПИ З ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ ТА УРАХУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТІВ У ЇХ РОБОТІ

Марина СПИВАК, доцент кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, доктор політичних наук, доцент

На уповноважені підрозділи органів Національної поліції України покладаються функції із здійснення заходів у сфері запобігання та протидії домашньому насильству. До повноважень уповноважених підрозділів органів Національної поліції України у сфері запобігання та протидії домашньому насильству належать:

- 1) виявлення фактів домашнього насильства та своєчасне реагування на них;
- 2) прийом і розгляд заяв та повідомлень про вчинення домашнього насильства, у тому числі розгляд повідомлень, що надійшли до кол-центру з питань запобігання та протидії домашньому насильству, насильству за ознакою статі та насильству стосовно дітей, вжиття заходів для його припинення та надання допомоги постраждалим особам з урахуванням результатів оцінки ризиків у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, спільно з Національною поліцією України;
- 3) інформування постраждалих осіб про їхні права, заходи і соціальні послуги, якими вони можуть скористатися;
- 4) винесення термінових заборонних приписів стосовно кривдників;
- 5) взяття на профілактичний облік кривдників та проведення з ними профілактичної роботи в порядку, визначеному законодавством;
- 6) здійснення контролю за виконанням кривдниками спеціальних заходів протидії домашньому насильству протягом строку їх дії;
- 7) анулювання дозволів на право придбання, зберігання, носіння зброї та боєприпасів їх власникам у разі вчинення ними домашнього насильства, а також вилучення зброї та боєприпасів у порядку, визначеному законодавством;
- 8) взаємодія з іншими суб'єктами, що здійснюють заходи у сфері запобігання та протидії домашньому насильству;
- 9) звітування центральному органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері запобігання та протидії домашньому насильству, про результати здійснення повноважень у цій сфері у порядку, визначеному центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері запобігання та протидії домашньому насильству [1].

Уповноважені підрозділи органів Національної поліції України здійснюють повноваження у сфері запобігання та протидії домашньому насильству з урахуванням міжнародних стандартів реагування правоохоронних органів на випадки домашнього насильства та оцінки ризиків.

Системи виявлення, реагування та протидії випадкам домашнього насильства почалася у 2017 з трьох пілотних проектів у Дарницькому районі Києва, Малиновському районі Одеси та місті Северодонецьк Луганської області під загальною назвою «ПОЛІНА». Мережа передбачала тісну взаємодію працівників превенції, слідства, карного розшуку та патрульної служби, які працювали у мобільних групах, що спеціалізуються на протидії домашньому насильству. Групи працюють за чітким алгоритмом взаємодії з операторами лінії «102», патрульною поліцією та соціальними службам. В основі алгоритму практика «case management» – персоналізований підхід до роботи з постраждалими в кожному окремому випадку з врахуванням їх інтересів та кращих світових практик. У 2019 р. Національна поліція розширила проект протидії домашньому насильству і запустила 37 мобільних груп із різних куточків України, що обслуговують виклики виключно щодо домашнього насильства [2]. Основним моментом у роботі екіпажу «ПОЛІНА» окрім психологічної допомоги постраждалим, діагностики стану осіб які вчиняють насильство, правової допомога є алгоритм дій патрульного поліцейського на місці події. Практика реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства рекомендує поліцейським використовувати контрольний перелік питань. Перший блок питань стосується моменту прибуття поліції на місце події. Після прибуття на місце події поліцейському необхідно: представитися та пред'явити посвідчення; оцінити ситуацію, оглянути місце й поставити роз'яснювальні запитання; перевірити, чи потрібно надати першу допомогу й за потреби надати її; служби першого реагування мають пояснити, чому вони прибули, і за потреби ввійти в дім/квартиру та перевірити, чи все в порядку; відокремити сторони; ужити заходів щодо своєї безпеки, безпеки постраждалої особи й інших присутніх людей; виявити та знешкодити будь-яку зброю; розвести присутніх людей по різних кімнатах, поставити запитання поза полем зору й слуху один одного.

Другий блок питань стосується постраждалої особи, зокрема необхідно: повідомити постраждалій особі про її права та обов'язки, зокрема про право на безоплатну правову допомогу; не забути поставити відкриті запитання під час отримання свідчень постраждалої особи; «Розкажіть, що сталося» (фізичне/психічне здоров'я, попередні інциденти), це опитування може виявитися єдиним шансом отримати інформацію. Також потрібно пам'ятати про нещодавні спогади (вони стають «заплямовані» під впливом розмов із родиною, друзями тощо); описати психологічний стан, наявність алкогольного чи наркотичного стану, травми. Зробити фото та/чи описати можливі травми; визначити потребу в конфіскації одягу й інших предметів

(скажімо, одягу, телефонів) як доказів; звернути увагу, чи постраждала перевдягнулася? Перевірити, чи існують юридичні варіанти для запобігання небезпеці (заборона вхід/захисний припис, арешт/взяття під варту, звільнення); якщо постраждала каже, що хоче залишити помешкання, допомогти їй зв'язатися з родиною чи друзями, надати інформацію про захисні приписи та послуги підтримки, наприклад, притулки (зокрема можливість її супроводу) тощо; супроводжувати постраждалу. Якщо можливо, використовувати пристрій запису.

Запитати постраждалу, чи є діти. Якщо «так» - відвести дітей у безпечне місце; вирішити, хто розмовлятиме з дітьми; представитися, сказати їм, чому присутня поліція, поговорити з ними в манері, що відповідає їхньому віку; діти дуже рідко сплять у таких ситуаціях; у 50% випадків вони не сплять, навіть якщо так здається; зауважте: якщо мати страждає від насильства, існує 50% ризик того, що діти в сім'ї є прямими постраждалими від насильства; наскільки це можливо, не використовувати дітей як перекладачів; якщо можливо, не застосовувати сили в присутності дітей; ставити відкриті запитання («Розкажи, що сталося...»); описати психологічний стан/поведінку дітей; описати або сфотографувати можливі травми.

Третій, характерний блок питань у роботі з кривдником: повідомити кривдникові про його права й обов'язки; надати кривдникові можливість описати ситуацію зі своєї точки зору, записати її, ставити відкриті запитання; визначити потребу в конфіскації одягу або інших предметів (чи можна використати їх як докази?); описати чи сфотографувати можливі травми; визначити, чи потрібно арештовувати кривдника; описати психологічний стан кривдника, можливе алкогольне чи наркотичне сп'яніння й травми. Огляд місця інциденту/отримання та збирання доказів: звернути увагу, чи «те, що вам кажуть, відповідає тому, що ви бачите» відгородити місце злочину, обмеживши доступ до нього й надавши підтримку присутнім чи наявні ознаки бійки в будинку/квартирі? Задokumentувати й описати всі ймовірно завдані травми, стан будинку/квартири (навіть якщо будинок/квартира чисті, негативна інформація також важлива), звернути увагу на незвичну поведінку сторін або тривожність дітей, записати спонтанні твердження безлад, бруд, зламані/пошкоджені предмети, вирване волосся. Поставити запитання - місце інциденту прибирали? Постраждала чи діти перевдяглися? Якщо потрібно, перевірте вміст смітника. Будь-які ознаки того, що діти недоглянуті – описати й задokumentувати з фото. Конфіскувати докази: мобільний телефон; щоденники, записки, листи – від підозрюваного чи постраждалої особи, – що містять детальний опис минулих актів насильства; зламані побутові предмети, що вказують на інциденти насильства; попередні заяви в поліцію; інші скарги чи заяви від служб, що брали участь у минулих інцидентах насильства; медичні карти (використовують лише з дозволу постраждалої); історія судимостей, Інтернет або інші форми електронних доказів.

Поліція має провести оцінку на місці інциденту: чи потрібно повідомити в службу захисту дітей? Чи потрібно залучати судмедекспертів? Визначити ризик/заходи захисту. Встановити, чи є свідки (за першої можливості записати їхні свідчення). Встановити що вони побачили/почули? Повідомити їх про їхні права й обов'язки [3, с.75-78].

Варто зупинитися на тому, що будь які рекомендації повинні бути адаптовані під національну практику, окрему нестандартну ситуацію, бути результативними і відповідати нормам закону.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання та протидію домашньому насильству. Закон України, 2018, № 5, ст.35. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19#Text>

2. Мобільні групи протидії домашньому насильству отримали сучасний службовий автотранспорт. Міністерство внутрішніх справ України. 06.11.2019. URL: https://mvs.gov.ua/ua/news/25772_Mobilni_grupi_p_rotidii_domashnomu_na (дата звернення: 08.12.2020)

3. Лорі Манн, Тамара Бугаєць. Стандарти й методика оцінки ризиків для різних зацікавлених сторін в Україні: подальші кроки реалізації міжнародних стандартів щодо гарантування безпеки постраждалих від насильства стосовно жінок та домашнього насильства. Аналітичний звіт. 10 Червня 2020. URL: <https://rm.coe.int/ukr-risk-assessment-final/16809ee4> (дата звернення: 11.12.2020)

ПРОТИДІЯ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ В УКРАЇНІ: НАЦІОНАЛЬНА ПРАКТИКА ТА ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД

Марія АБРАМЯН, слухач 1 групи магістратури за спеціальністю «Публічне управління та адміністрування» навчально-наукового інституту заочного та дистанційного навчання Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник: професор кафедри публічного управління та адміністрування Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент, полковник поліції **Олександр ДОЦЕНКО**

Насильство є однією з форм суспільно небезпечної поведінки людини, що обумовлено соціально-економічними, політичними і морально-психологічними умовами життя суспільства, яке є іманентним будь-якій поведінці людини. Саме цей факт є причиною вчинення значної кількості злочинів та умовою диференціації кримінальної відповідальності за них.

Домашнє насильство – одна з найсерйозніших форм порушення прав людини та один із найпоширеніших злочинів. Воно є вкрай небезпечним для суспільства, оскільки спричиняє масштабні негативні наслідки, серед яких